

Lásd még Morse: *While Six Million Died*. További részleteket a szövetségeseknek és a nemzetközi közösségnek a magyarországi zsidók elpusztítása iránt tanúsított magatartásáról lásd a 29. és a 31. fejezetben.

26. A jelentés azt állította, hogy a náci naponta 6000 lengyel zsidót ölnek meg. 1943. február 10-én Welles óvatlanságból aláírt és elküldött Harrisonnak egy üzenetet, melyben kérte, hogy ne fogadjon el többé beszámolókat az Egyesült Államokban élő magánszemélyekhez való eljuttatás végett, „hacsak ez az eljárás rendkívüli körülmények miatt nem tanácsos”. Amikor az amerikai pénzügyminisztérium felhívta figyelmét arra, hogy óvatlanságból milyen üzenetet írt alá, Welles visszavonta az utasítást és további beszámolókat kért Riegnertől. További részleteket arról, hogy a szövetségesek tudtak Auschwitzról, lásd Martin Gilbert: *Auschwitz and the Allies*. Holt, Rinehart és Winston, New York, 1982, 368. o. és Walter Laqueur: *The Terrible Secret*. Little Braun, Boston, 1980, 262. o. Lásd még Deborah E. Lipstadt: *Beyond Belief. The American Press and the Coming of the Holocaust, 1933–1945*. The Free Press, New York, 1986.

27. A budapesti Mentőbizottság és az isztambuli iroda közötti terjedelmes levelezés megtalálható a Gethóharcosok Kibuca (Beit Lohamei Hagetaot) levéltárában, az Izraeli Állami Levéltárban Jeruzsálemben és a Moresetben, Izraelben. E dossziék katalógusát lásd a Yishuv Mentési Bizottság Levéltára (Arkhipon lishkat hakasher be'Kushta) Isztambulban. Összeállította: Frieda Laster, Haifa, The University of Haifa and The Ghetto Fighters' House, 1977. november, 117. o. Lásd még Weissberg: *Advocate for the Dead*. 30–31. o.; és Andre Biss: *A million Jews to Save*. Hutchinson, London, 1973, 74–75. o.

28. *Der Kastner-Bericht*. 26. o.

29. Beszélgetés Hansi Branddal, hangszalag, felvéve 1972. október 10-én. Az elgázosításra és a krematóriumokra vonatkozó információ zöme Hermann Adler szlovák zsidó menekülttől származott. További részleteket Adlerről lásd alább.

30. Ehhez hasonló beszámolók példányai megtalálhatók az Izraeli Állami Levéltárban Jeruzsálemben, dosszié: 31:124/53.

31. Aryeh L. Kubovy: „The Silence of Pope XII and the Beginning of the »Jewish Document«.” In: *YVS*, 6:13. o.

32. Moreshet, Israel Archives, D. 1:735, idézi *RAH*, 442. o.

33. Fleischmann negyvenes éveinek közepén járt ebben a katasztrofális időszakban. A Mentőbizottságban kifejtett munkája és ezzel összefüggő szlovákiai ellenállási tevékenysége miatt a szlovákiai deportálások utolsó szakaszában, 1944 őszén kijelölték likvidálásra. 1944. október 17-én deportálták a szeredi táborból, és SS-Sturmbannführer Anton Brunner a transzportját R. U.-nak minősítette (Rückkehr unerwünscht – visszatérése nem kívánatos). Auschwitzba való megérkezésekor a nevét kiáltották a kiszállórampán, és egyenesen a gázkamrába vitték. Yermiyahu Oscar Neumann: *Gisi Fleischmann*. The World WIZO Department of Organization and Education, Tel-Aviv, 1970.

34. Kasztner elismerte, hogy Fleischmann hiteles személyes beszámolókat küldött „a tömeges kivégzésekről és elgázosításokról külföldre”. *Der Kastner-Bericht*, 28. o. Lásd még Rothkirchen, *i. m.*, XXVIII.

35. 1944. január 14-i keltezésű levél. Yad Vashem Archives, M-20/93. Lásd még a 3. és a 29. fejezetet.

36. Aron Grünhut: *Katastrophenzeit des slowakischen Judentums*. A szerző kiadása, Tel-Aviv, 1972, 76–84. o.

37. Lásd Komoly 1943. augusztus 25-i keltezésű levelét, melyet Chaim Barlashoz